

SÈRIE 2

A tots els exercicis i opcions les puntuacions parcials de totes les preguntes són orientatives. El corrector o correctora valorarà positivament –a més dels continguts conceptuals- l'ordre en l'exposició, la precisió i el llenguatge emprat, i tindrà més en compte i valorarà positivament allò que els alumnes aportin, més que no pas allò que deixin de dir. També valorarà positivament la utilització de la terminologia geogràfica i la claredat en l'exposició.

Opció A

Exercici 1: Text sobre el subdesenvolupament a l'Àfrica

En aquest text es proposa la verificació dels objectius terminals 20, 29 i 35 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.5, 3.4 i 4.4 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.7, 2.7 i 3.2 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 6 del document de concreció del currículum: *Els intercanvis en un món global*, en concret l'apartat *El caràcter desigual dels intercanvis i les alternatives de comerç just*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria d'identificar les tres idees fonamentals següents:

El continent africà està devorat per la pobresa, la corrupció, el subdesenvolupament, l'espoliació dels seus recursos i les matances ètniques provocades per les guerres.

Els recursos del continent africà són d'interès estratègic per a la indústria occidental.

A l'Àfrica hi ha 36 milions de persones infectades per la SIDA.

(1)

2) [1,5 punts]

La definició de subdesenvolupament podria ser similar a la següent:

El terme subdesenvolupament va començar a utilitzar-se després de la segona guerra mundial per referir-se a un conjunt de països que incrementen ràpidament els seus efectius demogràfics, fet que va fer augmentar els nivells de pobresa. El terme subdesenvolupament està, per tant, relacionat amb la pobresa material.

(0,5)

L'alumnat podria esmentar els següents trets principals del model Centre-Periferia:

El model Centre-Perifèria es va elaborar a mitjans dels anys 70 per explicar les diferències de desenvolupament dels diferents països del món.

Les relacions polítiques, econòmiques, comercials, culturals, etc. són de doble sentit entre els països que pertanyen al Centre i els països de la Perifèria.

Els països del Centre són els països rics, desenvolupats, que exerceixen el poder de decisió en els àmbits econòmics, polítics, científics, etc. a escala mundial.

Els països de la Perifèria són països subdesenvolupats, sotmesos al neocolonialisme i a la globalització que els mantenen en una situació de dependència econòmica i tecnològica respecte els països del Centre. L'economia dels països de la Perifèria sol ser dual: coexisteixen activitats econòmiques amb grans inversions de capital amb sectors d'economia tradicional o de subsistència. Les desigualtats socials també són extremes entre les èlits que detenen el poder polític i econòmic i la gran majoria de la població que viu en una situació de pobresa. Les principals decisions econòmiques es prenen als països del Centre, on estan els centres de decisió de les companyies multinacionals.

(1)

3) [2,5 punts]

Respecte les definicions l'alumne hauria d'esmentar el següent:

Importacions: el conjunt de productes que un país compra a l'estranger. Generalment es fa referència al valor econòmic del conjunt de les importacions efectuades per un país.

Exportacions: el conjunt de productes que un país ven a l'estranger. Igualment, es fa referència al valor econòmic del conjunt de productes venuts a l'estranger.

Balança comercial: Diferència entre el valor econòmic del total de les exportacions i de les importacions.

Balança de pagaments: diferència entre, per un costat, el conjunt d'ingressos obtinguts en un país pels productes exportats, les transferències de capital rebudes i els serveis venuts, i per altra banda, els pagaments realitzats a l'exterior pels mateixos conceptes.

(1)

Pel que fa a les característiques de l'intercanvi desigual, l'alumnat podria desenvolupar els següents aspectes:

L'intercanvi desigual és el nom que reben les relacions comercials establertes entre els països desenvolupats i els subdesenvolupats. Els països del Centre mantenen el control dels preus del mercat i produeixen productes d'elevat preu, mentre que els països de la Perifèria produeixen productes de baix preu que exigeixen poca tecnologia.

Les activitats econòmiques en els països desenvolupats són de gran creixement, elevada inversió de capital, elevats nivells de renda i ocupació,... mentre que en els països subdesenvolupats es porten a terme activitats tradicionals, de baixa inversió de capital, amb una elevada subocupació i atur.

(1)

Pel que fa als països d'exemple, hi ha moltes possibilitats, per tant, caldrà valorar la seva adequació.

(Si es citen els vuit que es demanen 0,5 punts)

Opció A

Exercici 2: Mapa de la població per municipis de Catalunya

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 13, 17 i 22 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.3 i 4.1 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.4, 2.7 i 3.2 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 4 del document de concreció del currículum, *L'espai urbà: cap a un món de ciutats* En concret l'apartat *La xarxa de ciutats i el creixement urbà al món actual*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat ha d'explicar que observa un mapa que mostra la població dels municipis de Catalunya corresponent a l'any 2005. Consten en el mapa tots els municipis de Catalunya. La llegenda, en escala de grisos, diferencia quatre intervals de població que van des de menys de 2.000 fins a més de 50.000 habitants.

(0,5)

L'alumnat també ha de citar almenys quatre municipis de més de 50.000 habitants, indicats en el mapa amb el color més fosc (Lleida, Tarragona, Girona, Reus, Barcelona, Terrassa, Sabadell, etc.)

(0,5)

2) [1,5 punts]

Segons el nombre d'habitants els municipis es classifiquen en:

Municipis rurals: menys de 2.000 habitants

Municipis semiurbans: entre 2.000 i 10.000 habitants

Municipis urbans: més de 10.000 habitants

(0'75)

A Catalunya el poblament rural pot ser concentrat (agrupat en un nucli), o dispers (nuclis i també cases aïllades o disperses).

(0'75)

3) [2,5 punts]

La xarxa urbana de Catalunya presenta una estructura jeràrquica on es diferencien els següents nivells:

Primer nivell:

a) Àrea metropolitana de Barcelona, on es concentra més del 60% de la població catalana i que exerceix importants funcions de centralitat administrativa, econòmica i de serveis. Està constituïda per una conurbació central constituïda per Barcelona i els municipis més propers (Badalona, l'Hospitalet de Llobregat, Sant Adrià de Besòs, Santa Coloma de Gramenet, etc.), més dues corones de poblacions que estenen l'aglomeració urbana per les comarques veïnes.

b) La segona corona inclou les poblacions de Mataró, Granollers, Terrassa, Sabadell, Martorell, Sitges, etc., capitals comarcals i ciutats industrials.

(Atenció: l'alumnat podria presentar la segona corona metropolitana com un nivell jeràrquic, i per tant, dividir la xarxa urbana de Catalunya en cinc nivells)

(1)

Segon nivell:

Està constituït per Tarragona, Lleida i Girona i les poblacions que graviten al seu entorn.

(0,5)

Tercer nivell:

Format per ciutats mitjanes que són capitals comarcals però que articulen territoris d'àmbit supracomarcal com Tortosa, Manresa, Vic, Figueres, Olot, Igualada, Puigcerdà, Vilafranca del Penedès, etc.

(0,5)

Quart nivell:

Capitals de comarca de dimensió més petita i nuclis subcomarcals amb certa entitat i amb un dinamisme turístic o industrial com la Seu d'Urgell, Berga, Roses, Palamós, Amposta, Cambrils, etc.

(0,5)

Opció B

Exercici 1: Text sobre els biocombustibles

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 2, 3 i 5 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 1.2, 1.6 i 2.1 amb els blocs de continguts procedimentals 1.7 i 2.1 del currículum de Geografia. També l'exercici vol verificar els aprenentatges referits al punt 2 del document de concreció del currículum, *El medi físic com a recurs per les activitats humanes*. En concret l'apartat *Problemàtica energètica en relació als recursos renovables i no renovables*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumne hauria de citar les quatre idees fonamentals següents:

La problemàtica del canvi climàtic impulsa la utilització d'energies renovables i no contaminants.

Una alternativa són els biocombustibles, que podrien ser una alternativa a l'ús dels combustibles fòssils.

La Unió Europea s'ha proposat de substituir parcialment la benzina i el gas-oil pels biocombustibles

Molts països estan substituint els conreus destinats a l'obtenció d'aliments per uns altres dedicats a produir biocombustibles i això està provocant diferents problemes. El balanç energètic de la creació dels biocombustibles no és gaire positiu.

(1)

2) [1,5 punts]

biomassa: la biomassa fa referència a la matèria orgànica d'origen vegetal o animal produïda inicialment com a resultat de la fotosíntesi. La utilització de la biomassa com a font d'energia es redueix a la fusta, restes vegetals, residus agraris i forestals o residus procedents de la indústria alimentària i aquells conreus produïts no amb finalitats alimentàries sinó amb l'objectiu de la seva conversió en energia.

(0,5)

energies alternatives: el terme energies alternatives fa referència a aquelles energies renovables com l'energia hidràulica, eòlica, solar o procedent de la biomassa, que es propugnen com a substitutes dels combustibles fòssils.

(0,5)

Sobre els tres exemples d'energies alternatives, l'alumnat podria citar algunes de les següents: l'energia hidràulica, eòlica, solar, la procedent de la biomassa, els biocombustibles, l'energia geotèrmica, l'energia procedent de les mareas, etc.

(0,5)

3) [2,5 punts]

Sobre els problemes ambientals de l'actual model energètic:

a) Els combustibles fòssils (petroli, carbó, gas natural) i l'energia nuclear són les principals fonts energètiques en l'actualitat.

(0,5)

b) La dependència del petroli genera el manteniment d'uns nivells d'emissions de CO₂ a l'atmosfera que segueixen afavorint l'escalfament del planeta i per tant, el canvi climàtic.

Altres inconvenients són:

Problemes de contaminació a les concentracions urbanes derivades de l'ús de l'automòbil.

Conflictes geopolítics pel control dels preus i de les reserves dels combustibles fòssils, fenomen que fa encarir el preu d'aquests recursos energètics i afecta les economies de molts països.

(1)

c) Les principals reserves mundials de combustibles fòssils es localitzen en unes poques regions del món. Pel que fa al petroli i el gas natural: Orient mitjà i nord d'Àfrica, Sibèria, Mèxic i Veneçuela. Pel que fa al carbó: Rússia, Europa occidental i els Estats Units.

(0,5)

d) Els biocombustibles poden anar reduint progressivament el consum de petroli fet que afavorirà els països amb grans extensions agràries, com el Brasil. Aquest procés es pot veure beneficiat per actituds com la de la Unió Europea que ha decidit que pel 2010 els biocombustibles han de representar el 20% del consum total energètic.

(0,5)

Opció B**Exercici 2: Gràfics sobre el transport de passatgers i de mercaderies**

En aquest exercici es proposa la verificació dels objectius terminals 14 i 36 que es corresponen amb els blocs de continguts conceptuals 2.4 i amb els blocs de continguts procedimentals 1.6 i 3.3 del currículum de Geografia. També es verifiquen els aprenentatges referits al punt 6 del document de concreció del currículum: *Els intercanvis en un món global* i en concret l'apartat *Les xarxes mundials de distribució i de transport*.

L'exercici es valorarà globalment a raó de 5 punts, distribuïts de la manera següent.

1) [1 punt]

L'alumnat hauria de comentar els següents aspectes:

Es tracta de dos gràfics de sectors que mostren la distribució del transport de passatgers, d'una banda, i mercaderies, de l'altra, en percentatge sobre el transport total de dins de la Unió Europea. En el cas dels passatgers, domina amplament el transport en cotxe i en general per carretera, amb presència significativa de tren i l'avió. En el cas de les mercaderies, la gran majoria dels moviments es fan per carretera, vaixell i, en menor mesura, en tren.

(1)

2) [1,5 punts]

transport: traslladar persones o mercaderies de qualsevol tipus (aliments, manufactures, combustibles, etc.) d'un lloc a un altre.

(0,5)

L'alumne hauria de respondre almenys 3 de les següents funcions de la xarxa de transports:

-satisfer les necessitats de desplaçament de les persones

-satisfer les necessitats de desplaçament de persones i objectes per a les activitats econòmiques, entre els llocs de producció i distribució i els assentaments urbans.

-contribuir al creixement econòmic dels territoris.

-contribuir a difondre idees, tècniques i cultures.

(0,5)

Els factors de la densitat d'una xarxa de transport són:

essencialment: el nivell de desenvolupament econòmic, la densitat d'assentaments humans i els condicionants físics del territori.

(0,5)

3) [2,5 punts]

L'alumnat hauria d'elaborar una exposició en la que apareguin els aspectes següents:

El transport per carretera és el més utilitzat en la curta distància, tant per moure passatgers com mercaderies, a causa de la gran densitat de la xarxa de carreteres en relació a altres sistemes.

(0,5)

El transport per ferrocarril és molt utilitzat per moure mercaderies a mitja distància, ja que per seguretat i cost té més avantatges que la carretera. També té un paper important en el transport de persones en distàncies curtes dins de les grans ciutats i en distàncies mitjanes.

(0,5).

El transport en vaixell té el màxim avantatge en el desplaçament de mercaderies, ja que és capaç de moure grans quantitats amb un cost molt menor que la resta de sistemes, i que això és molt clar en la llarga distància.

(0,5)

L'avió només té un pes apreciable dins del tràfic de passatgers a llarga distància, ja que, malgrat la rapidesa, els costos són superiors a la resta de sistemes en distàncies mitjanes o curtes, i no té la capacitat del transport en vaixell.

(0,5)

En els gràfics anteriors tot això es comprova de forma clara, ja que hi ha una gran diferència entre els dos gràfics presentats: en el de passatgers, la gran majoria de moviments corresponen a desplaçaments per carretera de curta distància, mentre que el pes de l'avió i del tren correspon a trajectes de mitjana o llarga distància sobretot. La mínima presència del transport marítim contrasta amb el gran paper que té aquesta en el segon gràfic, on també el tren té un paper més destacat i apareixen altres formes de transport com els oleoductes o el transport fluvial que no apareixen en el primer cas.

(0,5)